

dojem však lze hodnotit na výbornou. Příští celosvětové setkání International Federation on Ageing se uskuteční v roce 2008 v Montrealu ve spolupráci s věhlasným Montrealským centrem pro design a bude věnováno „designu pro stáří“ pod heslem „Connecting people and business“ (www.expoageing.com). Dle kanadských organizátorů se již nyní můžeme těšit na nový, interaktivnější formát s větším důrazem na dialog, kulaté stoly a tréninky, a s menším počtem přednáškových sekcí v obřích přednáškových sálech.

Pro mne osobně kodaňská konference IFA 2006 splnila a snad i předčila očekávání do ní vložená. Přestože neměla intenci podpořit mladé vědce, tak jak to vidáme například na britských konferencích, i zde byl nakonec vytvořen prostor pro výměnu informací, zmapování nových trendů v sociální gerontologii i pro vznik potencionálních výzkumných partnerství.

Lucie Vidovičová

Poznámky

¹ Účast Lucie Vidovičové na konferenci IFA byla umožněna díky projektu GA ČR „Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti pro českou společnost“ (403/06/1647).

Konference *The European Parliament Election of 2004*

Lisabon, Portugalsko, 12.–13. 5. 2006

Ve dnech 11.–14. 5. 2006 se v Lisabonu sešla skupina odborníků, jež se systematicky věnují volbám do Evropského parlamentu (EP), aby po dvou letech od konání posledních voleb do EP představili své analýzy a zhodnotili jejich teoretický přínos pro pochopení voleb do EP a obecně demokratického vládnutí v Evropské unii. Konference byla tematicky rozdělena do čtyř sekcí.

První sekci pod názvem *Kampaň, volební účast a volba strany* začal příspěvek Claese H. de Vreese (Amsterdam School of Communications Research) a jeho kolegů, v němž

se věnovali pokrytí volební kampaně v denících a televizi ve všech 25 členských státech. Podle autorů byly v průměru volby do EP prezentovány v médiích častěji v nových členských státech než ve starých a ve starých členských státech byly zprávy převážně negativní, zatímco v nových členských státech byl vzorec prezentace EU a voleb smíšený. Je velmi zajímavé, že tato zjištění nejsou v souladu s očekáváním ohledně pozitivního vztahu mezi mediálním pokrytím voleb do EP a volební účastí.

Vysvětlení volební účasti se věnovaly dva příspěvky. Mark Franklin (Trinity College, Connecticut) ukázal, že institucionální faktory, které dosud tvořily standardní vysvětlení variance účasti při volbách do EP, fungují i v postkomunistických státech. Zároveň ale v těchto státech existuje celkově nižší volební účast, proto do modelů s agregovanými daty přidává dichotomickou proměnnou. Zbýlá část příspěvku se snažila vysvětlit, co odlišuje postkomunistické státy ohledně volební účasti od zbytku členských států EU, resp. co tato dichotomická proměnná znamená. Bernhard Wessels (WZB Berlin) přistoupil k vysvětlení volební účasti jinak a využil pouze čtyři faktory: mobilizaci, responzivitu politického systému, efektivitu volebního procesu a vztah k politické komunitě. Na datech z povolebního Eurobarometru testoval tyto vztahy a prokázal jejich výrazný vliv na volební účast. Pomocí těchto proměnných dokázal vysvětlit odlišnosti volební účasti nejen v modelech s daty z individuální úrovně, ale i v modelech s agregovanými daty.

Cees van der Eijk (University of Nottingham) a Marcel van Egmond (University of Queensland) se věnovali vlivu nízké volební účasti na výsledky jednotlivých stran. Jejich zjištění byla velmi překvapivá, neboť efekt volební účasti je zanedbatelný. Přesto lze efekt volební účasti zaznamenat s tím, že pravicové strany mají větší zisky při nižší volební účasti a levicové naopak. V případě extrémních stran na obou pólech je vliv obrácený. Nepotvrdil se vliv dalších proměnných,

jako velikost strany, účast strany ve vládě či postoj k evropské integraci. Podle autorů jsou změny ve volební podpoře stran způsobeny především generační výměnou a individuálními přesuny voličů.

V předposledním příspěvku této sekce Michael Marsh (Trinity College, Dublin) vysvětloval na datech z individuální úrovně důvody voličských přesunů. Testoval nejen některé teze teorie národních voleb druhého řádu, ale i hypotézy odvozené z amerických teorií, které vysvětlují ztráty prezidentské strany v kongresových volbách v polovině funkčního období prezidenta. Mimo jiné ukázal, že ti voliči, kteří odmítají evropskou integraci, v případě voleb do EP absentují, zatímco v národních volbách pravidelně hlasují. André Freire (Universidade de Lisboa) a jeho kolegové zjišťovali, v jakých kontextech levo-pravé štěpení determinuje výběr strany ve volbách. Jejich analýzy ukázaly, že v postkomunistických státech je vliv levo-pravé škály na výběr strany mnohem silnější než v etablovaných západních demokraciích, a to i při kontrole dalších proměnných, jako je volební systém, jasnost stranických alternativ a stranické seskupení voličů.

Druhá sekce pod názvem *Postoje k evropské integraci a volba strany* nabídla čtyři zajímavé příspěvky. Mikko Mattila (Helsingfors Universitet / Univerzita v Helsinkách) a Tapio Raunio (Turun Yliopisto / Univerzita v Turku) analyzovali rozsah nabídky, kterou politické strany voličům nabízejí při volbách do EP ohledně evropské integrace. Nezaměřili se ale pouze na konstatování toho, že mezi rokem 1999 a 2004 nedošlo v evropských zemích k jasnému trendu ohledně zvýšení nabídky alternativ, přestože větší politizace tématu evropské integrace tomuto očekávání nahrávala. Mattila a Raunio dále zjišťovali faktory, které mohou přispívat ke zvýšení či snížení nabízených alternativ, a prokázali, že je to především existence koaličních vlád s více stranami a polarizace postoje k členství v EU mezi populací.

Wouter van der Brug a Meindert Fenne-
ma (Universiteit van Amsterdam) zkoumali

důvody hlasování pro radikálně pravicové strany, a to na základě porovnání významnosti faktorů, jež ovlivňují hlasování pro tyto strany a pro strany „normální“. Přestože zjistili, že při hlasování pro radikálně pravicové strany má mnohem menší význam postavení voliče na levo-pravé škále, ukázali, že volební rozhodování pro obě skupiny stran je téměř obdobné.

Radosław Markowski (Instytut Studiów Politycznych, PAN) a Joshua A. Tucker (Princeton University) analyzovali téma politické reprezentace v Polsku z hlediska evropské integrace. Ukázali, že pro polské voliče byla ve volbách v letech 1997 a 2001 reprezentace na téma evropská integrace důležitá a ovlivňovala jejich výběr strany a že politické strany na tuto poptávku adekvátně reagovali. Ačkoli je tento proces z hlediska politické reprezentace záhodný, paradoxně vede k podpoře radikálních a protisystémových stran. Gábor Tóka (CEU, Budapest) ve svém příspěvku kritizoval standardní teorie národních voleb druhého řádu za to, že kladou důraz na motivace voličů a nikoli na informace, jež jsou jim zprostředkovávány mimo jiné médií a politiky. Ve svém modelu ukazuje, že velkou roli pro vysvětlení volební účasti a výběru strany hraje informovanost ve volební kampani.

Třetí sekce se jmenovala *Národní případové studie* a tematicky se věnovala především testování teorie voleb druhého řádu. Lukáš Linek a Pat Lyons (Sociologický ústav AV ČR) testovali některé aspekty teorie národních voleb druhého řádu v České a Slovenské republice s využitím metody ekologického usuzování. Ukázali, že některé aspekty teorie národních voleb druhého řádu, především hypotéza o přesunech voličů od vládních stran k opozičním a menším stranám, mohou být důsledkem prostého procesu agregace. Na sub-státních územních celcích totiž mohou mít přesuny voličů odlišné vzorce a pouze jejich shrnutí na státní úroveň zajistí platnost tezí teorie národních voleb druhého řádu.

Olga Gyarfášová (Inštitút pre verejnú
otázky, Bratislava) na příkladu Slovenska uka-

zovala důvody, proč teorie národních voleb druhého řádu v některých svých aspektech neplatí pro případ voleb do EP na Slovensku v roce 2004. Ukázala, že přestože byla nízká volební účast, vládní strany byly nepopulární a volební cyklus byl ve své polovině, což znamená, že vládní strany by měly ztratit významnou část své podpory, na Slovensku to byly právě vládní strany, jež ve volbách uspěly. Nejenže vládní strany získaly více hlasů než opoziční, ale neuspěly ani menší a/nebo euroskeptické strany. Důvodem podle Gyrafášové byla neschopnost opozičních stran mobilizovat své voliče pro hlasování do evropské instituce.

Třetím příspěvkem, který se věnoval prozkoumávání teorie národních voleb druhého řádu v národním kontextu, byl text Eftichie Teperoglou a Stavrose Skrinise (University of Athens), jež si položili otázku po tom, kdo považoval volby do Evropského parlamentu za volby druhého řádu. K odpovědi použili především socio-demografické proměnné a zjistili, že především mladí, vzdělaní občané z měst, mužského pohlaví přizpůsobují své volební jednání hypotézám národních voleb druhého řádu.

John Garry (Queen's University Belfast) se ve svém příspěvku věnoval v současnosti velmi populárnímu tématu, a to diskusi konceptu stranické identifikace a především lepší operacionalizaci tohoto konceptu tak, aby splňoval určité teoretické požadavky, jako například možnost mít více stranických identifikací či mít nejen pozitivní, ale i negativní stranickou identifikaci.

Čtvrtá sekce měla název *Problémy demokracie na evropské úrovni* a tematicky se zaměřila především na otázky evropského občanství a demokratického deficitu. Jacques Thomassen (Universiteit Twente), Janez Stebe (Ljubljana University), Hermann Schmitt a Angelika Scheuer (Universität Mannheim) se věnovali jednotlivým aspektům utváření evropského občanství se společným závěrem: politickým elitám se úspěšně podařilo vybudovat institucionální komplex, na druhé straně sociální báze podpory pro tyto evropské

instituce téměř neexistuje. Od 70. let do současnosti roste identifikace s Evropou a jejími politickými institucemi velmi pomalu, v některých obdobích dokonce stagnuje a klesá. Stebe ukázal, že identifikace s evropskými institucemi je výrazně ovlivněna národním kontextem, především podporou vlády a historickými tradicemi. Thomassen neprokázal, že formální evropské občanství vede k vytváření pocitu společné evropské identity. Celkově byly texty o evropské identitě založeny na analýze dat z dotazníkových šetření a v některých z nich se objevovaly povzdechy nad špatnou operacionalizací konceptů a problémy s měřením takovýchto abstraktních fenoménů, jakým občanství či pocit přináležitosti k politické komunitě je.

Robert Rohrschneider (Indiana University) a Matthew Loveless (Georgetown University) se ve svém příspěvku zaměřili na zdroje demokratického deficitu v EU. K odpovědi využili víceúrovňové modelování na datech z dotazníkového šetření provedeného po volbách do EP v roce 2004 a na datech, která hodnotí jednotlivé země z hlediska kvality institucí, ekonomického rozvoje apod. Autoři zjistili, že hodnocení evropských institucí je závislé na dvou faktorech. Zprvu, hodnocení hospodářství se stává čím dál tím slabším prediktorem podpory evropským institucím, jakmile úroveň hospodářství překročí určitou hranici (proto například v nových členských státech je menší podpora institucím EU než ve starých, ale zároveň ve velmi bohatých státech je podpora evropské integraci nižší než v méně bohatších). Zadruhé, zatímco dříve občané používali k hodnocení evropských institucí národní instituce jako vodítko, v současné době srovnávají fungování institucí na obou úrovních. Andreas Wüst (Universität Mannheim) a Thorsten Faas (Universität Duisburg-Essen) se ve svém příspěvku věnovali vztahu mezi volebními programy, jež strany prezentují před volbami do Evropského parlamentu, a hlasováním poslanců v Evropském parlamentu. Cílem bylo zjistit, zda účast a jednotnost stran při hlasování v EP odráží důležitost, kterou strana jednotlivě